

Kulturlivets ideella organisationer bildar allians

Ideell kulturallians startade som ett nätverk på initiativ av Riksteatern, ax, MAIS, Folkets Hus och Parker under hösten 2008. Syftet med att bilda ett nytt samarbetsorgan var att man ville tydliggöra de stora kulturella samhällsinsatser som görs av organisationernas medlemmar. Det saknades politiska strategier för hur den ideella kultursektorn skulle stimuleras, stöttas och utvecklas ur ett regionalt och nationellt perspektiv. Ganska snart utvidgades nätverket och i dag representerar Ideell kulturallians ett femtiotal organisationer. Nya är på väg in och i december 2010 bildar vi förening.

Ideell kulturallians står för en verksamhet som till alla delar främjar de nationella kulturpolitiska målen. Vi finns över hela landet och våra aktiviteter är av stor betydelse på platser dit övriga kulturlivet inte når. Det är många engagerade som tillsammans skapar förutsättningar för den professionella kulturen – samtidigt som vi gör det möjligt för alla att delta och utöva kultur. Organisationerna är också viktiga aktörer för att bredda kulturskaparnas arbetsmarknad. Tillsammans är vi över en miljon medlemmar och gör arrangemang med en samlad publik på 20 miljoner besökare årligen.

Ideell kulturallians uppgift är att medverka till att utveckla de ideella kulturorganisationernas roll och uppdrag i samhället. Vi vill skapa bättre förutsättningar för allmänhetens deltagande och inflytande inom kulturpolitikens område. Det gör vi genom att Ideell kulturallians blir samtalspartner för lokala, regionala och nationella beslutsfattare. En annan viktig fråga är att få till en överenskommelse på kulturområdet med regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting i samma anda som de två tidigare vad gäller sociala och integrationsområdet. Vi ser även behovet av att bevaka och agera i internationella sammanhang vad gäller beslut för vår sektor som fattas inom exempelvis EU. Andra frågor av intresse är att arbeta mot mindre offentlig styrning av ideella organisationers verksamheter, att verka för ett ”kulturlyft” i samma anda som idrottslyftet och få fram mer kunskap och statistik om den omfattande verksamhet som den ideella kultursektorn bedriver.

Ideell kulturallians regionalt

Många samarbetsorganisationer har de senaste åren bildats på nationell nivå. En bidragande orsak är insikten om att de stora kulturella samhällsinsatser som organisationerna gör inte syns. Det unika med vår organisation är målet att etablera Ideella kulturallianser regionalt över hela landet. Vi vill möta upp regionaliseringsprocessen och stärka våra positioner i arbetet med att ta fram kulturplaner. Vi har ett eget behov av att förstärka våra regionala strukturer och internt samla oss för att formulera de egna kulturpolitiska frågorna som vi vill driva. Ideell kulturallians står för en heterogen grupp organisationer/föreningar både nationellt och regionalt. Vi bedriver vår verksamhet utifrån skilda förutsättningar, inte bara i fråga om ekonomiska och personella resurser utan även utifrån vilken kunskap, position, storlek och kontaktnät vi har. Vi har också olika roller i förhållande till varandra och mot omvärlden. Samtidigt är det mycket som förenar oss. Exempel på det är gemensamma grundvärderingar, behovet av lyfta fram värdet av vår verksamhet till samhället och medborgarna, viljan till utveckling och önskan om att skapa bättre förutsättningar för vårt arbete. Lokalt görs redan en mängd samarbeten mellan föreningarna – men oftast mellan parter där verksamheterna liknar varandra och samarbetet är en naturlig väg att möjliggöra enskilda projekt. Att samla föreningarna över konstområdesgränserna kommer att ge än fler synergier: möjlighet till nya samarbeten, utveckling av sektorn, kunskapsöverföring m.m. Kan regionala ideella kulturallianser ena sig runt gemensamma frågeställningar, skapas ett tydligare och starkare budskap vad gäller centrala kulturpolitiska frågor. Då kan vi ta plats och göra det möjligt att påverka och förändra strukturella inlåsningar.

Det krävs ett pionjärarbete för att nå målet med att etablera regionala allianser i hela landet. Ideell kulturallians ska skapa förutsättningar för våra regionala allianspartners att kunna medverka i kulturpolitiken. Vi ska möjliggöra att organisationerna träffas. Vi vill utbilda och vägleda, informera om vad som händer, länka regioner med varandra samt erbjuda hela vårt nätverk och vår gemensamma kompetens. Regionala ideella kulturallianser medverkar till att utveckla de regionala kulturplanerna. De samverkar och samarbetar med övriga allianspartners samt delger erfarenheter och utbyter kunskap med varandra. Vi etablerar en ny rörelse som utgår från demokratiska värderingar och bygger på

samarbete. De regionala ideella kulturallianserna bestämmer själva hur de vill organisera sig men ansluter till en gemensam verksamhetsidé. Tanken är att föreningar skapar sina egna plattformar som utgår från medlemmarnas behov och verklighet. Här kan mindre aktörer delta i dialog och opinionsbildning.

Vi har startat vårt arbete med att bjuda in till möten i de fem prioriterade länen i samverkansmodellen. Dessa träffar har syftat till ett första möte över konstområdesgränserna och vi informerade om vad som händer i kulturpolitiken och vad Ideell kulturallians är. Efter ett par första inledande möten har de regionala organisationerna själva hållit i egna träffar. Längst fram i forrådet av en allians är Skåne, där man nu bildar en ideell förening. Ideell kulturallians kommer att följa samverkansmodellens införande i län/regioner vad gäller etableringen av regionala allianser. Om det finns intresse och engagemang hos våra medlemmar i andra län kommer vi att starta tidigare där.

Möjligheterna och utmaningarna med att sätta regionala allianser under en period av fem år är flera. Vår styrka är bredden av organisationer som är medlemmar och att vi alla har olika roller att fylla. Organisationerna kommer att behöva stödja sina medlemmar för att göra detta möjligt. Det ligger ett stort pedagogiskt och folkbildande arbete i att möjliggöra att samtalen lägger sig på en nivå där vi talar mer om större principer än enskilda resursfrågor. De stora och starka kommer att behöva ta ett större ansvar för att de små och svaga kan vara med. Vi kommer att behöva utnyttja de resurser som finns hos lokalhållarorganisationer, Riksteatern, folkbildningen och övriga medlemmar. Men vi kan också behöva stöd från landsting/regionerna i ett första skede när vi ska bygga ideella kulturallianser.

Samverkansmodellen

Förslaget om en ny kultursamverkansmodell utgår från behoven hos staten, offentliga institutioner, landsting och kommuner. Våra utgångspunkter och våra visioner om vad de regionala kulturplanerna ska innehålla saknas däremot. Till skillnad från tidigare avsiktsförklaringar mellan Statens kulturråd och region/landsting har civilsamhället fått en roll i och med den nya modellen. Sedan tidigare finns ingen formulering kring hur vår sektor ska beskrivas och vilka kvalitéer som skall utvärderas i en uppföljning. Vad samverkansmodellen ska innehålla på vårt område bör därför tas fram i samarbete med Ideell kulturallians nationellt och regionalt. Arbetet med att ta fram kulturplaner är ett viktigt verktyg att förverkliga målet att stärka ideella kultursektorns inflytande i kulturpolitiken. Ideell kulturallians vill vara en aktiv och viktig part i det arbetet.

Dialoger

Regionala kulturplaner ska tas fram av landstinget i samverkan med kommunerna, efter samråd med länets kulturliv och det civila samhället. Regionerna förutsätts ha etablerade kontakter med det civila samhället på kulturområdet – att regelbundna dialoger redan existerar. Ideell kulturallians är inte övertygad om att alla regioner/landsting redan har utarbetade kontakter med ideella kultursektorn. På kort tid ska nya relationer skapas och etableras. För ideella kulturföreningar betyder det att de snabbt behöver sätta sig in i vad samverkansmodellen är och samtidigt vara aktiva och delta i dialogerna. Utmaningen att hitta varandra i denna process finns hos båda parter.

De fem första pilotregionerna har tagit sig an arbetet med att nå det civila samhället på olika sätt. I Norrbotten har landstinget träffat civilsamhället via kommunerna som har bjudit in till möten kring kulturplanen. I Halland är det institutionerna och etablerade företrädare för föreningslivet som inbjudits att delta i samtal om kulturplanerna. I Skåne har regionen bjudit in organisationerna direkt. De allra flesta möten har hållits dagtid. Därmed höjs automatiskt tröskeln för den ideella kultursektorn att närvara, vuxen som ungdom. Signalerna blir att samtalet med civilsamhället inte är tillräckligt viktigt för att mötas på de ideellas villkor och att det är föreningarna som ska ta kostnaderna. Detta slår extra hårt mot små föreningar, nya aktörer; alla de som redan är svaga. Amatörkulturorganisationerna har t.ex. små centrala medel och svårt att upprätthålla regionala nivåer. Risken är därför stor att de som regionen möter på samråden är samma organisationer som man redan nu träffar – de som har råd med anställda medarbetare. Ideell kulturallians vill erbjuda alla en arena för att vara delaktig i processerna, men landsting och kommuner måste möta oss på rimliga villkor. En enkel förbättring vore att mötena med civilsamhället sker efter arbetstid.

Begreppet civilsamhälle väcker en del reaktioner – dels på grund att det är så svårdefinierat och dels eftersom de flesta medborgare nog uppfattar sig som en del av civila samhället. Den breda ansatsen kan dock betyda att landsting och kommuner måste börja ifrågasätta och fundera över hur man hittar civilsamhället och om man verkligen nått den breda grupp man tänkt sig. Ingen institution eller organisation kan ställa sig upp och hävda att de representerar civilsamhället. Det offentliga stödet till den ideella kultursektorn i regionerna kanaliseras i dag oftast via institutionerna. Riskerna är att redan utarbetade kontakter, att de redan etablerade kanaler som finns används och att man förlitar sig på att de även fortsättningsvis kan representera vissa grupper. När nu regionerna mer direkt ska börja samtala med det civila samhället blir utmaningen i stället att skapa nya former för dialog och hitta de

grupper, föreningar, enskilda som man tidigare aldrig mött. Ideell kulturallians står för verksamheter som är starkt förankrade i det lokala kulturlivet och har närhet till medborgarna. Vi kan göra det möjligt för fler inom det civila samhället att ta del av processerna med kulturplanerna och öka det regionala engagemanget.

Samråd eller samverkan?

En viktig fråga för Ideell kulturallians är hur samtalen förbereds och genomförs samt vad mötena syftar till. Regionerna ska initiera dialoger, men avsikten att föra samtal med sektorn är otydlig. Samverkansmodellen är kopplad till förflyttande av resurser från staten till regionerna och berör inte oss – om det inte vore för dialogen som ska föras. För att motivera ett aktivt deltagande från alla parter behövs en gemensam förväntan och idé om att samtalen leder framåt. Regionala, Ideella kulturallianser kan vara delaktiga i arbetet med att formulera och definiera vad dialogerna ska syfta till. Vi vill vara mer än en samtalspart. Vi är en resurs och en möjlighet att bredda och fördjupa regional kulturpolitik. Samtalen med den ideella kultursektorn kan utvidga och förstärka beslutsunderlag. Genom att börja samarbeta skapas tillit och respekt för varandras förutsättningar, kunskap och kompetenser. Arbetet kan bidra till att stärka demokratin. Ideell kulturallians kanaliserar många medborgares engagemang genom våra ideella föreningar.

Samverkansmodellen och kulturplaner är nya begrepp för oss alla. Vi kommer att lära oss under resans gång, men för att dialogerna skall överleva även i framtiden krävs en gemensamt formulerad vision om vad samverkansmodellen står för och hur den kan utvecklas.

Kulturplaner

Det är regionala ideella kulturallianser som ska vara den aktiva parten i arbetet med att utforma innehållet i kulturplanerna. Det är utifrån deras perspektiv och behov som Ideell kulturallians ska verka. De bestämmer vilka frågor de anser vara viktiga att driva och vad som bör finnas med.

Generellt bör en kulturplan belysa hur ideella kulturorganisationers verksamhetsområden stöds och utvecklas. Det är många områden att ta hänsyn till med utgångspunkt från den ideella kultursektorn. Exempel på det är amatörculturens möjligheter till kulturutövande, arbetet med att skapa och vårda samlingslokaler, arrangörsverksamhet med proffs och amatörer, vårda materiella kulturarv, levandegöra och utveckla immateriella kulturarv samt barn och ungas rätt till kultur som utövare och deltagare. Andra områden är vår roll i aspektpolitiken och vårt arbete för att öka mångfalden inom ideella kultursektorn. Det är även viktigt att kulturplanerna kontinuerligt revideras och utvecklas.

Förutsättningar och möjligheter

Arbetet med att utveckla relationerna mellan regioner/landsting och den ideella kultursektorn har inletts. Vi förväntar oss att samråden kommer att utvecklas till samverkan som skapar vägar till inflytande och gör att ideella verksamheter ges större insyn i beslutsprocesser – särskilt i frågor som rör dem. Skörheten inom föreningarna gör att väl fungerande strukturer och organisationer lätt kan brista och försvinna. Föreningarna har inte resurser att köpa in förlorad kompetens, utan den byggs i stället genom kontinuitet. Kunskap förmedlas genom aktivt deltagande och praktisk verksamhet. Behovet av framförhållning som gör det möjligt till långsiktig planering är viktigt för ideella verksamheter. Ideell kulturallians vill vara med på ett tidigt stadium innan besluten tas för att göra det möjligt att komma med egna synpunkter.

Offentliga institutioner har mycket att vinna genom att ta tillvara organisationernas kunskap och engagemang. För föreningslivet är det av stor betydelse att deras verksamhet värderas positivt. Den ideella kultursektorn har ett egenvärde i kulturpolitiken; vi är en resurs utifrån demokratiaspekt och mångfaldsperspektiv. Sektorns kompetens och kunskaper ska inte undervärderas eftersom möjligheten till systemförändringar och utveckling av området minskas. Vi bidrar till att öka det folkliga inflytandet och vårt arbetssätt är öppet för allas deltagande.

För att ideella kulturorganisationer skall bedömas utifrån deras förutsättningar och adekvata kvalitetsbegrepp, krävs fördjupad kunskap om vår verksamhet. Vilka experter bedömer i dag kvalitén på verksamheter och projekt inom den ideella kultursektorn? Vilka metoder används för att mäta eller bedöma kvalitén på ideell kulturverksamhet? Vad är ett bra arrangemang? Vad skiljer ett bra ungdomsprojekt från ett dåligt? Vilka kvalitéer ska vi beakta om vi ställer ideell verksamhet mot ett professionellt projekt? Det här är bara några exempel på frågor som berör kvalitet och som behöver beaktas om verksamheter och projekt skall ställas mot varandra i fördelning av resurser.

När nu kulturpolitiken öppnar sig gentemot det civila samhället förväntar vi oss också att målet även kommer att innefatta barn och unga inom den ideella kultursektorn. Kulturpolitikens engagemang för

barn och unga har hittills varit inriktad på kommunal verksamhet som musik- och kulturskolor, institutioner och kulturskapares arbetsmarknad. Barn och ungas verksamhet inom den ideella kultursektorn har sällan uppmärksammats. Ideell kulturallians önskar att perspektiven på barn och ungas rätt till kultur breddas och omfattar även rätt till kulturaktiviteter i skolan och på fritiden inom föreningslivet.

Kulturpolitik – en framtida arena för Ideell kulturallians

Ideell kulturallians är positiv till att det civila samhället och medborgarperspektivet uppmärksammats i kulturutredningen, propositionen och i samverkansutredningen. Vi ser en öppning mot ett erkännande av den ideella kultursektorn. Regeringen har uttalat en vilja där man säger att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Fyra dialoger med det civila samhället har genomförts under våren 2010 och enligt budgetpropositionen finns ambitionen att fortsätta dessa samtal. Ideell kulturallians kan i fortsättningen ta en större roll och ansvar i en fortsatt dialogprocess. Vi vill i högre utsträckning vara delaktiga i att skapa en närmare relation mellan civilsamhället och staten.

Utgångspunkten för regeringens dialogsamtal med ideella sektorn inom det sociala området var båda parter ömsesidiga beroende och del i samhällsutvecklingen. Dialogen skulle befästa och fördjupa den demokratiska funktion som idéburna organisationerna har. Två nationella överenskommelser har slutits mellan regeringen, Sveriges Kommuner och Landsting och idéburna organisationer på det sociala och inom integrationsområdet. Ideell kulturallians ser värdet av en överenskommelse nationellt och på regional nivå inom kulturområdet. Både organisationerna och samhället skulle gynnas av en utvecklad samverkan mellan ideella kultursektorn och offentliga sektorer. Tydligare relationer nationellt och regionalt skapar förutsättningar för kvalitativa dialoger, långsiktiga och förutsägbara villkor för alla, ökat demokratiskt deltagande och inflytande i offentliga processer.

Anna-Karin Andersson, projektledare

Styrgrupp: Peter Liljeros (Riksteatern), Britt-Marie Jobacker (Studieförbundet Vuxenskolan), Gunno Sandahl (Folkets Hus och Parker), Magnus Eriksson (Musikarrangörer i samverkan – MAIS)